

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 21 grudnia 2016 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 — Jurysdykcja — Postępowanie, którego przedmiotem jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu — Sieć dystrybucji selektywnej — Odsprzedaż poza siecią przez Internet — Powództwo o zaniechanie naruszeń — Łącznik

W sprawie C-618/15

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja) postanowieniem z dnia 10 listopada 2015 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 23 listopada 2015 r., w postępowaniu:

Concurrence SARL

przeciwko

Samsung Electronics France SAS,

Amazon Services Europe Sàrl,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan (sprawozdawca) i D. Šváby, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Wathelet,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Concurrence SARL przez P. Ricarda, avocat,
- w imieniu Amazon Services Europe Sàrl przez A. Bénabenta oraz M. Jéhannin, avocats,
- w imieniu rządu francuskiego przez D. Colasa oraz C. David, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez D. Del Gaiza, avvocato dello Stato,

* Język postępowania: francuski.

- w imieniu rządu luksemburskiego przez D. Holderer, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez M. Thewesa, avocat,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez C. Cattabrigę oraz M. Heller, działające w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 9 listopada 2016 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu pomiędzy Concurrence SARL, z siedzibą we Francji, a spółką Samsung Electronics France SAS (zwaną dalej „Samsungiem”), także z siedzibą we Francji, oraz spółką Amazon Services Europe Sàrl (zwaną dalej „Amazonem”), z siedzibą w Luksemburgu, dotyczącego podnoszonego naruszenia zakazów odsprzedaży poza siecią dystrybucji selektywnej i za pośrednictwem portalu handlowego poprzez umieszczenie oferty sprzedaży online na kilku stronach internetowych prowadzonych w różnych państwach członkowskich.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Z motywu 2 rozporządzenia nr 44/2001 wynika, że akt ten ma na celu – w interesie prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego – wdrożenie „przepisów celem ujednoczenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie [w celu szybkiego i nieskomplikowanego uznawania i wykonywania] orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem”.
- 4 Motywy 11, 12 i 15 wspomnianego rozporządzenia stanowią:

„(11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania [lub siedziby] pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze [być zawsze dostępna], z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania [uzasadniony jest inny łącznik]. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost [w sposób autonomiczny] w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.

(12) Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania [pozwanego] powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości.

[...]

(15) W interesie zgodnego [harmonijnego funkcjonowania] wymiaru sprawiedliwości należy unikać, tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch państwach członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia [...].”

- 5 Przepisy dotyczące jurysdykcji były zawarte w rozdziale II wspomnianego rozporządzenia.
- 6 Artykuł 2 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, należący do sekcji 1 rozdziału II owego rozporządzenia, zatytułowanej „Przepisy ogólne”, brzmiał następująco:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich [swego] obywatelstwa [lub systemu prawnego, któremu podlega osoba prawna], przed sądy tego państwa członkowskiego”.

- 7 Artykuł 3 ust. 1 omawianego rozporządzenia, ujęty we wspomnianej sekcji 1, stanowił:

„Osoby mające miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału”.

- 8 Artykuł 5 pkt 3 wspomnianego rozporządzenia, który ujęty był w sekcji 2 rozdziału II omawianego rozporządzenia, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna”, przewidywał:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

[...]

3) jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu – przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”.

- 9 Rozporządzenie nr 44/2001 zostało uchylone przez art. 80 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1). To ostatnie rozporządzenie stosuje się, na mocy jego art. 81 akapit drugi, dopiero od dnia 10 stycznia 2015 r.

Prawo francuskie

- 10 W czasie wystąpienia okoliczności faktycznych sporu stanowiącego przedmiot postępowania głównego art. L. 442-6 ust. 1 pkt 6 code de commerce (kodeksu handlowego) przewidywał:

„Przedsiębiorca prowadzący działalność wytwórczą, handlową, przemysłową lub ujętą w wykazie zawodów rzemieślniczych zobowiązany jest do naprawienia szkody, którą wyrządził czynem polegającym na:

[...]

6° bezpośrednim lub pośrednim udziale w naruszeniu zakazu odsprzedaży poza siecią, który to zakaz został nałożony na dystrybutora związanego umową dystrybucji selektywnej lub wyłącznej, wyłączoną [spod zakazu porozumień ograniczających konkurencję] na podstawie zasad mających zastosowanie w prawie konkurencji”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 11 Z akt sprawy przedłożonych Trybunałowi wynika, że Concurrency prowadzi działalność polegającą na sprzedaży detalicznej towarów elektronicznych na rzecz masowego odbiorcy za pośrednictwem sklepu znajdującego się w Paryżu (Francja) oraz internetowej strony sprzedaży online, prowadzonej pod nazwą „concurrency.fr”. W dniu 16 marca 2012 r. Concurrency zawarła z Samsungiem umowę dystrybucji selektywnej, zatytułowaną „Wyspecjalizowany dystrybutor detaliczny ELITE”, dotyczącą wysokiej klasy towarów marki Samsung, czyli klasy ELITE. Umowa ta przewidywała między innymi zakaz sprzedaży objętych nią towarów przez Internet.
- 12 W następstwie zawarcia wspomnianej umowy pomiędzy stronami powstał spór. Samsung zarzucił spółce Concurrency naruszenie umowy dystrybucji selektywnej poprzez sprzedaż towarów klasy ELITE za pośrednictwem jej strony internetowej. Natomiast Concurrency zakwestionowała zgodność z prawem postanowień tej umowy, twierdząc między innymi, że postanowienia te nie są stosowane jednolicie wobec wszystkich dystrybutorów, ponieważ niektórzy z nich sprzedają sporne towary na stronach Amazonu, bez żadnej reakcji ze strony Samsunga.
- 13 Pismem z dnia 20 marca 2012 r. Samsung zawiadomił Concurrency o zakończeniu łączących ich stosunków handlowych ze skutkiem od dnia 30 czerwca 2013 r.
- 14 W kwietniu 2012 r. Concurrency wystąpiła przeciwko Samsungowi do tribunal de commerce de Paris (sądu gospodarczego w Paryżu, Francja) o wydanie orzeczenia w przedmiocie środków tymczasowych, powołując się na odmowę wydania jej przez Samsunga, wbrew podjętym zobowiązaniom, towarów klasy ELITE.
- 15 Postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2012 r. wspomniany sąd oddalił żądania Concurrency. Postanowienie to zostało utrzymane w mocy wyrokiem cour d’appel de Paris (sądu apelacyjnego w Paryżu) z dnia 25 października 2012 r., który to sąd orzekał w ramach postępowania w sprawie środków tymczasowych.
- 16 W dniu 3 grudnia 2012 r. Concurrency pozwała po raz drugi Samsunga przed tribunal de commerce de Paris (sąd gospodarczy w Paryżu), orzekający w przedmiocie środków tymczasowych, żądając stwierdzenia bezskuteczności zakazu sprzedaży przez Internet towarów klasy ELITE nałożonego na nią w umowie dystrybucji selektywnej oraz nakazania w konsekwencji Samsungowi dalszego dostarczania jej towarów objętych tą umową. Poza tym tego samego dnia Concurrency pozwała po raz pierwszy spółkę Amazon, żądając nakazania tej spółce wycofania ze stron Amazon.fr, Amazon.de, Amazon.co.uk, Amazon.es i Amazon.it wszelkich ofert sprzedaży oznaczonej liczbą modeli towarów marki Samsung.
- 17 Postanowieniem wydanym w dniu 8 lutego 2013 r. w postępowaniu spornym tribunal de commerce de Paris (sąd gospodarczy w Paryżu), orzekając w przedmiocie środków tymczasowych, stwierdził brak swojej jurysdykcji w odniesieniu do stron internetowych Amazonu prowadzonych poza terytorium Francji, stwierdził, że nie ma podstaw do orzeczenia środków tymczasowych w odniesieniu do żądań Concurrency względem Samsunga, oraz oddalił żądania Concurrency względem Amazonu.
- 18 W dniu 27 czerwca 2013 r. Concurrency wniosła zażalenie na to postanowienie do cour d’appel de Paris (sądu apelacyjnego w Paryżu).
- 19 Wyrokiem z dnia 6 lutego 2014 r. sąd ten częściowo zmienił postanowienie tribunal de commerce de Paris (sądu gospodarczego w Paryżu) z dnia 8 lutego 2013 r., uznając za niedopuszczalne żądania Concurrency względem Samsunga oraz oddalając żądania Concurrency względem Amazonu. W tym samym wyroku cour d’appel de Paris (sąd apelacyjny w Paryżu) utrzymał w mocy zaskarżone

postanowienie, uznając, że sądy znajdujące się na terytorium Republiki Francuskiej nie mają jurysdykcji do rozpoznania powództwa dotyczącego stron internetowych Amazonu prowadzonych poza terytorium owego państwa członkowskiego.

- 20 Concurrence wniosła wówczas do sądu odsyłającego skargę kasacyjną od tego ostatniego wyroku.
- 21 W skardze Concurrence podnosi, że w zaskarżonym wyroku błędnie uznano, iż sąd francuski nie ma jurysdykcji w odniesieniu do stron internetowych Amazonu prowadzonych poza terytorium francuskim, ponieważ strony te nie są skierowane do odbiorców francuskich. Tymczasem nawet gdyby założyć, że kryterium dostępności strony internetowej nie jest wystarczające, cour d'appel de Paris (sąd apelacyjny w Paryżu) naruszył prawo, zaniechując zbadania, czy system sprzedaży za pośrednictwem stron internetowych Amazonu umożliwia wysyłanie oferowanych do sprzedaży towarów nie tylko do państwa pochodzenia danej strony internetowej, lecz także do innych państw europejskich, w szczególności do Francji, co pozwałoby uzasadnić jurysdykcję sądu francuskiego.
- 22 Sąd odsyłający uważa, że rozpoznawany przezeń spór charakteryzuje się tym, iż nie odpowiada żadnemu z przypadków badanych już w orzecznictwie Trybunału dotyczącym art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001. Wytoczone powództwo ma bowiem na celu położenie kresu szkodom podnoszonym przez autoryzowanego dystrybutora, mającego siedzibę we Francji i prowadzącego sklep internetowy, które to szkody wynikają z naruszenia zakazu odsprzedaży towarów poza siecią dystrybucji selektywnej, do której ów dystrybutor należy, oraz z wykorzystywania ofert sprzedaży umieszczanych online w portalu handlowym na różnych stronach internetowych prowadzonych we Francji i w innych państwach członkowskich, zakazanych przez rozpatrywaną umowę dystrybucji selektywnej.
- 23 W tych okolicznościach Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w razie wystąpienia podnoszonego naruszenia zakazów odsprzedaży poza siecią dystrybucji selektywnej i za pośrednictwem portalu handlowego przez oferty sprzedaży umieszczone online na kilku stronach internetowych prowadzonych w różnych państwach członkowskich autoryzowany dystrybutor uważający się za poszkodowanego ma możliwość wytoczenia powództwa o zaniechanie wynikających ze wspomnianych działań naruszeń do sądu, na obszarze właściwości którego są lub były dostępne treści umieszczone online, czy też wymagane jest istnienie innego łącznika?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 24 Poprzez swe pytanie sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, jak należy interpretować art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 do celów ustalenia na podstawie tego przepisu jurysdykcji do rozpoznania powództwa dotyczącego odpowiedzialności za naruszenie zakazu sprzedaży poza siecią dystrybucji selektywnej w wyniku oferowania na stronach internetowych prowadzonych w różnych państwach członkowskich towarów objętych wspomnianą siecią.
- 25 Na wstępie należy przypomnieć, że art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 powinien być przedmiotem wykładni autonomicznej i ścisłej i że wyrażenie „miejsc[e], gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”, zawarte w tym przepisie, obejmuje zarówno miejsce, w którym szkoda się urzeczywistniła, jak i miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, wobec czego powództwo przeciwko pozwanemu może zostać wytoczone według wyboru powoda przed sąd jednego z tych dwóch miejsc (zob. podobnie wyrok z dnia 10 września 2015 r., Holterman Ferho Exploitatie i in., C-47/14, EU:C:2015:574, pkt 72 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 26 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada ustalania jurysdykcji przewidziana w art. 5 pkt 3 owego rozporządzenia oparta jest na występowaniu szczególnie ścisłego związku pomiędzy sporem a sądami właściwymi dla miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę, który to związek uzasadnia przyznanie jurysdykcji owym sądom ze względu na prawidłowe sprawowanie wymiaru sprawiedliwości oraz sprawną organizację postępowania (wyrok z dnia 10 września 2015 r., *Holterman Ferho Exploitatie i in.*, C-47/14, EU:C:2015:574, pkt 73 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 27 Jeżeli bowiem przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego, sąd właściwy dla miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę, jest zwykle w najlepszej sytuacji, by wydać rozstrzygnięcie w sprawie, w szczególności ze względu na bliskość w stosunku do przedmiotu sporu i łatwość przeprowadzenia postępowania dowodowego (wyrok z dnia 10 września 2015 r., *Holterman Ferho Exploitatie i in.*, C-47/14, EU:C:2015:574, pkt 74 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 28 Zidentyfikowanie jednego z łączników uznanych w orzecznictwie przytoczonym w pkt 25 niniejszego wyroku powinno zatem umożliwić ustalenie jurysdykcji sądu, który obiektywnie znajduje się w najlepszej sytuacji, by dokonać oceny, czy spełnione są konstytutywne przesłanki powstania odpowiedzialności pozwanego, z czego wynika, że powództwo może zostać skutecznie wytoczone tylko przed sądem, na którego obszar właściwości miejscowej wskazuje właściwy łącznik (zob. wyrok z dnia 10 września 2015 r., *Holterman Ferho Exploitatie i in.*, C-47/14, EU:C:2015:574, pkt 75 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 29 W sprawie stanowiącej przedmiot postępowania głównego, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 40 opinii, pojawia się kwestia, czy sąd odsyłający ma jurysdykcję w oparciu o samo tylko miejsce urzeczywistnienia się podnoszonej szkody.
- 30 W odniesieniu do owego łącznika Trybunał uściślił już nie tylko, że miejsce urzeczywistnienia się szkody w rozumieniu omawianego przepisu może być różne w zależności od charakteru prawa, którego naruszenie jest podnoszone, lecz także, iż możliwość urzeczywistnienia się szkody w określonym państwie członkowskim jest uzależniona od tego, czy prawo, którego naruszenie jest podnoszone, podlega ochronie w tym państwie członkowskim (zob. wyrok z dnia 22 stycznia 2015 r., *Hejduk*, C-441/13, EU:C:2015:28, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 31 Natomiast jeżeli ochrona udzielona przez państwo członkowskie sądu, przed którym wytoczono powództwo, obejmuje jedynie terytorium owego państwa, sąd ten ma jurysdykcję tylko w zakresie szkody wyrządzonej na terytorium wspomnianego państwa członkowskiego (zob. podobnie wyroki: z dnia 3 października 2013 r., *Pinckney*, C-170/12, EU:C:2013:635, pkt 45; z dnia 22 stycznia 2015 r., *Hejduk*, C-441/13, EU:C:2015:28, pkt 36).
- 32 W niniejszym przypadku, po pierwsze, naruszenie zakazu odsprzedaży poza siecią podlega sankcjom na mocy prawa państwa członkowskiego sądu, przed którym wytoczono powództwo, tak że istnieje naturalny związek pomiędzy tym sądem a sporem stanowiącym przedmiot postępowania głównego, który to związek uzasadnia przyznanie jurysdykcji temu ostatniemu sądowi.
- 33 Po drugie, podnoszona szkoda urzeczywistnia się właśnie na terytorium wspomnianego państwa członkowskiego. W przypadku naruszenia za pośrednictwem strony internetowej warunków sieci dystrybucji selektywnej szkoda, którą dystrybutor może podnosić, polega bowiem na spadku sprzedaży tego dystrybutora w wyniku sprzedaży dokonanej z naruszeniem warunków sieci i na wynikającej z owego spadku utracie zysków.
- 34 W tym zakresie okoliczność, że strony internetowe, na których pojawiła się oferta towarów objętych prawem dystrybucji selektywnej, prowadzone są w państwach członkowskich innych niż państwo, na terytorium którego znajduje się sąd, przed którym wytoczono powództwo, jest bez znaczenia, o ile czyny popełnione w tych państwach członkowskich spowodowały lub mogą spowodować podnoszoną

szkodę na obszarze właściwości sądu rozpoznającego sprawę, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego (zob. podobnie wyrok z dnia 5 czerwca 2014 r., Coty Germany, C-360/12, EU:C:2014:1318, pkt 57, 58).

- 35 W świetle wszystkich powyższych rozważań na przedstawione pytanie należy odpowiedzieć, że art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy – do celów ustalenia na podstawie owego przepisu jurysdykcji do rozpoznania powództwa dotyczącego odpowiedzialności za naruszenie zakazu sprzedaży poza siecią dystrybucji selektywnej w wyniku oferowania na stronach internetowych prowadzonych w różnych państwach członkowskich towarów objętych wspomnianą siecią – interpretować w ten sposób, że za miejsce, w którym nastąpiła szkoda, należy uznać terytorium państwa członkowskiego, w którym wspomniany zakaz sprzedaży podlega ochronie za pomocą rozpatrywanego powództwa i na którym to terytorium powód, jak twierdzi, doznał spadku sprzedaży.

W przedmiocie kosztów

- 36 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy – do celów ustalenia na podstawie owego przepisu jurysdykcji do rozpoznania powództwa dotyczącego odpowiedzialności za naruszenie zakazu sprzedaży poza siecią dystrybucji selektywnej w wyniku oferowania na stronach internetowych prowadzonych w różnych państwach członkowskich towarów objętych wspomnianą siecią – interpretować w ten sposób, że za miejsce, w którym nastąpiła szkoda, należy uznać terytorium państwa członkowskiego, w którym wspomniany zakaz sprzedaży podlega ochronie za pomocą rozpatrywanego powództwa i na którym to terytorium powód, jak twierdzi, doznał spadku sprzedaży.

Podpisy